

ברית –

עולם שמעבר למחויבות

מערך לחג"ס

תוכן עניינים

3	פעולה 1 - חשבון + נפש = ברית
9	נספחים
10	פעולה 2 - לא בחרתי לבוא לעולם. זה ברית?
14	נספחים
17	פעולה 3 - אמנה חברתית וברית ייעוד
20	נספחים
22	פעולה 4 - ברית על התורה
27	נספחים
31	אופציות להרחבה

חשבון + נפש = ברית

פעולת חג"ס - 1

מטרת הפעולה

1. החג"סניקים יבינו את חשיבותה של המחויבות והעמידה בדיבורם תוך עשיית חשבון נפש.
2. החג"סניקים ילמדו כיצד ניתן לעשות זאת ולהישאר בברית ובשמחה עם כלל האישיות שלהם.

מבנה הפעולה

1. להיות מחויב לעצמי
2. מהי הדרך הנכונה לעשות חשבון נפש?
3. סיכום

מהלך הפעולה

1. להיות מחויב לעצמי

הסבר השלב: רוב אנשים רוצים להגיע רחוק בהמון תחומים בחייהם, ברמות שונות של חשיבות. אך למרות הרצון הטוב, והחשיבות הגדולה, שטף החיים גורם לנו לשכוח את המטרות והיעדים שהצבנו לעצמינו, ולהתעסק בדברים אחרים. עלינו להזכיר לעצמנו להיות אנשים שמחויבים להחלטות שהם קיבלו, להיות אנשים שיוזעים לא לוותר לעצמם. נעשה זאת בעזרת כלי שנקרא 'חשבון נפש'. מתוך מה שאמרנו נגזרת חשיבותו של חשבון הנפש להתקדמות האדם.

אופציה א- מסילת ישרים לרמח"ל

"הנה ענין הזהירות הוא שיהיה האדם נזהר במעשיו ובעניניו, כלומר, מתבונן ומפקח על מעשיו ודרכיו, הטובים הם אם לא, לבלתי עזוב נפשו לסכנת האבדון חס וחלילה ולא ילך במהלך הרגלו כעור באפלה. והנה זה דבר שהשכל יחייבהו ודאי. כי אחרי שיש לאדם דעה והשכל להציל את עצמו ולברוח מאבדון נשמתו, איך יתכן שירצה להעלים עיניו מהצלתו, אין לך פחיתות והוללות רע מזה ודאי. והעושה כן הנה הוא פחות מהבהמות ומהחיות אשר בטבעם לשמור את עצמם ועל כן יברחו וינוסו מכל מה שיראה להם היותו מזיק להם. וההולך בעולמו בלי התבוננות אם טובה דרכו או רעה, הנה הוא כסומא ההולך על שפת הנהר אשר סכנתו ודאי עצומה ורעתו קרובה מהצלתו...."

ואולם הנה זאת באמת אחת מתחבולות היצר הרע וערמתו להכביד עבודתו בתמידות על לבות בני האדם עד שלא ישאר להם ריוח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים, כי יודע הוא שאלולי היו שמים לבם כמעט קט על דרכיהם, ודאי שמיד היו מתחילים להנחם ממעשיהם, והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא לגמרי. והרי זו מעין עצת פרעה הרשע שאמר (שמות ה) תכבד העבודה על האנשים וגו', שהיה מתכוין שלא להניח להם ריוח כלל לבלתי יתנו לב או ישימו עצה נגדו, אלא היה משתדל להפריע לבם מכל התבוננות בכח התמדת העבודה הבלתי מפסקת כן היא עצת היצר הרע ממש על בני האדם, כי איש מלחמה הוא ומלמד בערמימות, ואי אפשר למלט ממנו אלא בחכמה רבה והשקפה גדולה...

הנה הרוצה לפקח על עצמו, שתיים הנה ההשקפות הצריכות לו: האחת, שיתבונן מהו הטוב האמיתי שיבחר בו האדם, והרע האמיתי שינוס ממנו. והשניה, על המעשים אשר הוא עושה לראות אם הם מכלל הטוב או מכלל הרע" (ביאור מידת הזהירות)

הרמח"ל מסביר, כי כי אדם שאינו עושה חשבון נפש, זרם החיים ישטוף אותו בהכרח למקומות לא טובים, שכן העולם הזה מלא בסכנות וביצרים.

נשאל את החג"סניקים:

1. מדוע באמת כל כך נדרשת ההתבוננות? מדוע יש צורך כה גדול לעשות חשבון נפש, עד כדי כך שמי שלא עושה הוא "כסומא ההולך על שפת הנהר... שרעתו קרובה להצללתו"?
2. מה בדיוק דורש חשבון הנפש? איך הוא אמור להיעשות? ועל פי מה, בכלל, אנו מודדים את מעשינו?

אופציה ב - הקופיף שאהב במבה

נחלק את הקבוצה שמולנו לשתיים. נסביר לכל קבוצה, כי עליה לעשות קולות של קופיף בשעה שנספר את הסיפור (נספח 1), לפי הכלל הבא:

קבוצה א תעשה את הצליל "אוווו" (בשורוק, כצליל U) כאשר היא תשמע מילה המסתיימת בהברה "מה" (עם קמץ, Ma).

קבוצה ב תעשה את הצליל "אהה" (בקמץ, כצליל A) כאשר היא תשמע מילה המסתיימת בהברה "רת" (עם סגול מתחת ל-א', Ret).

בסיפור עצמו יהיו משפטים שמסתיימים באופן קבוע ב"מה" ולאחר מכן ב"רת", כך שישמע "אוו" ולאחר מכן "אהה" מספר רב של פעמים.

לבסוף, במשפט האחרון של הסיפור, יהיה משפט שיהיה בו "מה", אך לאחר מכן סיומת אחרת מאשר "רת", אך אנו מניחים שהקבוצה השניה תתבלבל ותעשה באופן אוטומטי את הקול "אהה".

כפי שראינו כאן, הרבה פעמים אנו פועלים באוטומטיות, ושוכחים כללים ויעדים שהצבנו לעצמינו, בגלל שטף וזרימת החיים.

חשבון הנפש הוא עצירה של שטף החיים, מה שמאפשר לנו לבחון את מעשינו לאור היעדים והמטרות שהצבנו לעצמינו, לתכנן לאת מעשינו לעתיד, ולתקן את המעשים שעשינו בעבר, אם צריך.

2. מהי הדרך הנכונה לעשות חשבון נפש?

הסבר השלב - חשבון הנפש עלול להעציב ולדכא את האדם במקום להרים להעלות אותו, כאשר יראה את עצמו שעשה מעשים רבים שאינם טובים. ישנו פער מובנה בין האני הפנימי שלי לבין המחויבות שלקחתי על עצמי, שלעיתים בהתחלה היא חיצונית אליי. העמידה הזאת, מול האמת הנוקבת של חשבון המעשים ותיקונם היא קשה. אנו רוצים ליצור ברית בין האני הפנימי שלנו לבין המחויבויות שלקחנו על עצמנו. ויש ללמוד איך לעשות אותה נכון בכדי לנתב את החשבון נפש למקום שיעלה אותנו, ולא יגרום לנו לחוסר אמון בעצמינו.

בשביל כך ישנן שתי עצות:

א. יש להגדיר לעצמנו לאן אנו רוצים להגיע, מה הן שאיפותינו, ולחפש דרכים מעשיות כיצד להתקדם בעתיד, ולא רק להצטער על העבר.

ב. חשבון הנפש הוא השיבה של האדם אל הנשמה והטוב שגנוז בו. על כן, יש להביט בצדדים הטובים והחיוביים שבנו ולהבין שהם העיקר בנו, ולא המעשים הרעים, והאמונה הזאת תחזק את הברית שלנו עם עצמנו.

אופציה 1 לעצה א -

נקרא מתוך דברי הרב קוק:

"יסוד התשובה צריך לעולם להיות מונח על התיקון של להבא. ובתחלה לא ישים כל כך לעיקר מעכב על דבר העבר, כי אם יבא מיד לעסוק בתיקון העבר ימצא מניעות רבות ויהיו דרכי התשובה וקרבת ד' קשים לפניו: אבל בהיותו עסוק באמת לתקן את מעשיו, הדבר מובטח שאז יעזרוהו מן השמים גם כן על תקנת העבר." (יג, ט*)

אופציה 2 לעצה א: משחק- מה אעשה כשאהיה גדול?

נושיב בשורה אחת או במעגל כחמישה מתנדבים. נבחר אחד מהם, והשניים שמשני צדדיו יצטרכו להציג בפנטומימה בפני הקהל איך הוא יראה בעוד עשרים שנה. האדם שנבחר צריך לזהות את מה שהם מציגים, ולאחר שגילה זאת, יביע את דעתו- האם הם צודקים או לא.

סיכום: הרבה פעמים, מה שנותן לנו את הכח לפעול בהווה, הוא ההבנה וההרגשה של הדבר הגדול שלקראתו אנו הולכים, ובשביל זה- אנו צריכים להגדיר לעצמינו מהם יעדינו.

אופציה 1 לעצה ב - ראיית הטוב שבי

נקרא מתוך דבריו המפורסמים של רבי נחמן:

"דע, כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפילו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה, וזה בחינת "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" (תהלים לז) הינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות, ואף-על-פי שאתה רואה שהוא רשע גמור... כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועל-ידי-זה שאתה מוצא בו עוד מעט טוב ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, על-ידי-זה אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישוב בתשובה על-ידי-זה...

וכן צריך האדם למצא גם בעצמו, כי זה ידוע שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד, ולהרחיק העצבות מאד מאד (כמבאר אצלנו כמה פעמים). ואפילו כשמתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל דבר (כלומר- היצר הרע) להפילו על ידי זה בעצבות ומרה שחורה, חס ושלום, אף-על-פי-כן אסור לו לפול מזה, רק צריך לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב...

כי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב, כדי להחיות את עצמו, ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל ידי זה שמחפש ומוצא בעצמו עדין מעט טוב. על-ידי-זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות ויוכל לשוב בתשובה, בבחינות "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו".

ר' נחמן כותב, שישנה חשיבות אדירה ועצומה להתבוננות שטוב שיש בי או באדם אחר, ויש להביט בנקודה הטובה שבכל דבר. על ידי כך, יקרו שני דברים: ראשית, נעבוד את ה' יותר בשמחה, שזו מעלה עליונה כשלעצמה. שנית, עצם ההתבוננות בנקודה הטובה בלבד, היא בעצמה מחזירה את האדם בתשובה, בין הוא עצמו ובין אדם אחר. (תורה רפ"ב בליקוטי מוהר"ן)

ניתן גם לקרוא מתוך דבריו של הרב קוק באורות התשובה:

" יש חסרון בתכונתה של התשובה הנמוכה, שהיא מחלשת את רצונו של האדם, ופוגמת בזה את אישיותו. וחסרון זה מתמלא הוא, כאשר באה מחשבת התשובה לגמר בשולה, שהרי היא מתאחדת אז עם התשובה העליונה, שכל עיקר כונתה היא לא בהחלשת הרצון ובשבירת האופי האישי של האדם כ"א דוקא באמוץ רצונו והגברת הערך של אישיותו, ומתוך כך הזדוונות מתהפכות לזכיות, "ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה - עליהם הוא יחיה". (ט, ז)

נשאל את החג"ס:

- מה נחשב לנקודה טובה באדם?
- האם אין זה שקר להבליט את הטוב שבי או באדם אחר, אם אני יודע/ת שיש בי או בו הרבה רע?

אופציה 2 לעצה ב: משחק- פים פם פום

נושיב שלושה מתדבים בכיסאות, כך שגבם כלפי הקהל. נשים מאחורי הגב של כח אחד מהם, כלפי הקהל, שלטים של: "פים", "פם", ו"פום" בסדר אקראי. המטרה של המתנדבים היא לדעת מאחורי מי נמצא כל אחד מהשלטים "פים", "פם" ו"פום".

נקרא בפני הקהל רשימה של תכונות טובות (נספח 2), והם יענו "פים" "פם" או "פום", כדי לומר אצל מי הן מופיעות בצורה הבולטת ביותר.

עדיף שיהיה מתנדב נוסף, שיסכם למתנדבים מהי דעת הרוב.

3. סיכום

חלק חשוב מחשבון הנפש הוא לדעת לא רק במה נכשלנו, אלא גם מה הן התכונות הטובות שבנו, בין מצד השמחה והכוחות שזה ייתן לנו, ובין מצד זה שנדע לפתח אותם ולהשתמש בתכונות האלו. עלינו להיות אנשים שיש בהם קומת מחויבות לעצמנו ועם זאת חיים בשלום, בשמחה ובברית עם עצמם.

נספחים

נספח 1

הסיפור:

מולי הקופיף העצלן, רצה לאכול במבה. אך משום מה, בלילה החנות נסגרת.
מולי הזמין מונית, והתקשר לנהג. "תגיד לי למה, לכל הרוחות, המונית מאחרת??"
ענה לו הנהג, בקול עייף מאוד: "תכננתי לבוא... אבל אמא אמרה שהשעה כבר מאוחרת"
מולי ניתק את השיחה בכעס, וזרק את הטלפון. קפץ לעץ, מהאדמה, והתחיל לעלות לצמרת.
עלה ועלה, והגיע למבוי סתום. חשב וחשב, ובנתיים, עם האמה, התחיל לקלף בננה מכוערת.
למטה, התעוררה לה השכינה ליד העץ. הביטה למעלה, השמימה, התבוננה, וקיבלה צמרמורת:
"הרב מולי, מה ברכת על הבננה? בורא פרי העץ או פרי האדמה? אמרו לי פעם, ואינני זוכרת!"
הקופיף שמח מהכינוי, וחיך את חיוכו המוזר. "את יודעת מה? שאלת טובה שאלת, גברת"
פתאום עלה במוחו רעיון, וחיוכו נהיה למוזר יותר. "אך אני דורש תשלום מקדמה: הביאי לי במבה,
זורמת?"

נספח 2

הצעות לתכונות:

• נדיב	• אמיץ
• בעל שמחת חיים	• עניו
• יצירתי	• חזק
• בעל כשרון ציור	• נאה
• צדיק	• בעל כשרון מוזיקלי
• בעל קול ערב	• בעל כשרון התבטאות ודיבור
• חכם	• מהיר/ זריז
• חורש למבחנים	• אדם מחושב

לא בחרתי לבוא לעולם. זה ברית?

פעולה חג"ס - 2

מטרת הפעולה

1. נכיר בכך שישנם דברים רבים שאינם בבחירתנו אך משפיעים עלינו רבות. בתוכם, החברה שבה אנו חיים, שהיא משפיע עלינו רבות.
2. מה צריכה להיות העמדה שלנו כלפי המציאות הזאת, של חברה שלא בחרנו להוולד אליה.

מבנה הפעולה

1. השפעת הסביבה
2. הפרט בתוך הסביבה
3. סיכום

מהלך הפעולה

1. השפעת הסביבה

הסבר השלב - ישנם מקומות רבים בחיינו שלא בחרנו בהם. המרכזיים שבהם הם המשפחה שלנו, אזור המגורים שלנו ובכלל הסביבה שבה גדלנו. מקומות אלו בין אם נרצה ובין אם לא, היא מהגורמים המשפיעים עלינו ביותר.

אופציה א - להיות נמשך בדעותיו אחר חבריו

"דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ומעשיו אחר חבריו ונוהג כמנהג אנשי המדינה"

(הלכות דעות לרמב"ם ו, א)

"מקור הדברים: 'לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות' "

(מגדל עוז - מפרש על הרמב"ם)

על כך אומר הרב בהר"ן:

"תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים: כלה כמות שהיא. ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה.

אמרו להן ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חигרת או סומא, אומרים לה כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה "מדבר שקר תרחק!" (שמות כג, ז)

אמרו להם ב"ה לב"ש: לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו?

הוי אומר ישבחנו בעיניו!

מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות." הרי שלדעת בית הלל, וכך נפסקת ההלכה, צריך אדם לשנות את דבריו, ולהוציא מפיו מעין שקר, כדי לגרום קורת רוח לזולתו, לשבח את הכלה ולומר לה שהיא נאה וחסודה, אף ששבח זה מכחיש את החוש והנראה לעין, וכיעורה בולט לכל.

מזה למד הרמב"ם שדרך ברייתו של אדם להיות מושפע מדעת חבריו. כלה זו אף שהיא מודעת למומיה וחסרונותיה, בכל זאת, אם אומרים לה שהיא נראה, היא תמשך אחרי השבח הזה ותושפע להאמין באמת כי אמנם כן היא, למרות שזה בניגוד להכרת דעתה... כי טבעו של כל אדם להאמין ולהימשך אחרי דברי חברו אף שהוא מודע וברור לו בחשיבה ההגיונית שאין הדבר כן."

(מתוך 'החברה והשפעתה', הרב אברהם בהר"ן, עמ' 23)

אופציה ב - חוק התכונות השלובות

נבקש מתנדב מהקהל. נבקש ממנו לענות על מספר שאלות:

- מה הוא עושה כשהוא קם בבוקר?
- מה הוא אוהב לאכול?
- מה הוא עושה בשעות הפנאי שלו?
- איזה זמר הוא אוהב לשמוע?
- מה הוא ירצה להיות כשהוא יהיה גדול?
- כמה אחים יש לו?

בכל שלב נעצור את המתנדב, ונשאל את הקהל, האם יש אדם שהתשובה שהוא ענה נכונה גם לגביו. אם כן, נבקש מאותו אחד להחליפו ולעמוד במקומו, ונחזור לשאול אותו את השאלות, כמובן- כאשר אנו מדלגים על השאלה שבה הוא משותף עם קודמו. ושוב, בכל שאלה נשאל את הקהל האם יש מישהו שהתשובה נכונה לגביו, וכן הלאה, עד שנגיע לעשרה אנשים.

נדון:

- מדוע המשחק הצליח ולא נתקע?

כנראה שהסביבה שאנו חיים בה משפיע עלינו בכל כך הרבה דברים ותכונות, שאנו אפילו לא תמיד מודעים לכך.

2. הפרט בתוך החברה

הסבר השלב - נכון, לא בחרנו לאן לולד. אך שתי בחירות בידנו:

1. האם אנו רוצים לקחת חלק באותו מקום שבו נולדנו.
2. האם אנו מקבלים את החברה כפי שהיא, או שאנו בוחרים להיות אקטיביים ולפעול בה.

חלק 1

אופציה 1 - יוסל"ה

נספר את הסיפור הבא (**נספח 1**).

נדון עם החגסניקי"ם:

- מה אנו לומדים מהסיפור הזה?
- האם היינו עושים את אותו הצעד כמו יוסל"ה?

המהפך הזה הזה שיוסל"ה עשה בחייו, מוכיח לנו שלמרות שנולדו לתוך חברה וסביבה שמשפיעה עלינו רבות- בידינו לבחור לאן ללכת, האם להמשיך איתה, או ללכת עם האמת שלנו.

אופציה 2 - אוהד או שחקן

נקריא עם החניכים את הקטע הבא (**נספח 2**)

נבין יחד שיש לנו בחירה לפנינו אם להיות שותף או לקוח. אני יכול לבחור להיות פעיל ולקחת חלק במה שקורה מסביבי ואני יכול לבחור להיות סביל ולהסתכל על המציאות ולתת לדברים לזרום בלעדיי. נבין יחד שהעולם תמיד ימשיך לפעול לא משנה אם אני אהיה שותף או לא, זו החלטה שלי מי אני בוחר להיות ביחס לסביבתי. החלטה שלי אם אני שותף למשימה או לא.

חלק 2

אופציה 1 - הרצל

נקריא בפני החג"ס קטע על דמותו ופועלו של הרצל, ועל השפעתו העצומה. (**נספח 3**)

נדון:

- האם גם אנו יכולים להוביל ולשנות כפי שעשה הרצל? באיזה מקום?
- כיצד אנו יכולים לעשות זאת?

אופציה 2 – אברהם לעומת יצחק

נקרא מתוך דבריו של הרב צבי יהודה:

"האתחלתא שלנו הוא אברהם אבינו... שתי הפרשיות 'לך-לך וירא', מלאות פעילות של הענק הזה.. פועל ופועל מתוך התלהבות נפלאה לקדש שם השם, מתוך דחיפה אלוהית אדירה לקרוא בשם ד'. לעומת פעילות עצומה נשגבה זו – איזה פעילות אנחנו מוצאים אצל יצחק אבינו? .. אי אפשר להשוותה לפעילות של אביו. אין שום דמיון. יצחק אבינו אינו פעיל. הוא נפעל!.." (שיחות הרב צבי יהודה על בראשית, עמ' 190)

ובמקום נוסף:

" אנו נפגשים כאן באופן מיוחד במרץ ובגבורה של אברהם אבינו. סגולת הפעילויות הגדולה הזאת מתגלה מכל הצדדים בשלשלת שלמה של מהלכים: גבורה רוחנית, גבורת כוח בסיבוכים של טיפול בקרובו, עשירות מופלגת, פעילות של השפעה רוחנית לגיור אנשים. הפעילות הזאת היא **תכונה מיוחדת** של אברהם אבינו.." (שיחות הרב צבי יהודה על בראשית, עמ' 132)

נדון עם החניכים:

- מה מייחד את אברהם?
- איזה דוגמאות אתם מכירים שמתארים את הפעילות הזו, את הפרואטקיביות הזו של אברהם אבינו? (הכנסת האורחים של המלאכים, הדאגה לסדום, הדאגה ללוט וכו')
- מה ניתן ללמוד מאברהם אבינו על מנת לרכוש מידה זו?

3. סיכום

- א. נולדנו לסביבה שלא בחרנו להיות בה, והיא משפיעה עלינו רבות.
- ב. אך מאידך, בידנו לבחור האם להמשיך בה, ובהנחה שבחרנו בחיוב- אנו יכולים לבחור האם להיות סבילים או פעילים בה, ולהביא אותה למקום גבוה יותר.
- ג. אנו נקראים להיות פרואקטיביים (יוזמים) עם הסביבה שלנו.

נספחים

נספח 1

סיפורו של יוסי

הסיפור שלי, למרבה הפלא, מתחיל מגיל שלוש, אז קראו לי "באן" (שם משפחה) "קי מון" (שם פרטי). גדלתי בקוריאאה הצפונית, למשפחה קוריאנית ממוצעת.

"רוצה סיפור אחרון לפני השינה?" שאל סבא, חצי שאלה חצי אנחה. "ואחרי זה תלך לישון?"

"כן סבא" אמרתי, "מבטיח".

סבא סגר את ספר הילדים שזה עתה סיים להקריא לי, ופתח את הספר הבא בתור- התנ"ך, מתורגם לקוריאנית, כמובן. כנראה שחשב שזה ירדים אותי במהירות.

"אתה יודע מה הוא התנ"ך?" שאל אותי. נענעתי בראשי לשלילה. "התנ"ך הוא הספר של היהודים, ומסופרים בו דברים מאוד מיוחדים" פתח. "ליהודים היו נביאים, שחיו לפני כמה אלפי שנים.

הקורס, וראיתי בכיתה אנשים רבים, מגוונים מאוד: בצבע שערם, בצבע עיניהם, ובצבע גופם. היו כאלה שנראה עליהם שהגיעו מארצות ארופאיות קרות, ומאידך, היו שנראו אפריקאים.

"לא מפתיע", אמרתי לעצמי, "מן הסתם גם הם כמוני כאן לצרכי מסחר".

השיעור הראשון הסתיים, ויצאנו לבחוף לכוס קפה. דיברתי עם האנשים השונים, והתברר לי שטעיתי: רובם כלל לא הגיעו לצרכי מסחר. הם הגיעו לכאן מכיוון שהם יהודים, וברצונם להתגורר כאן, בארץ ישראל.

לפתע נזכרתי באותם הסיפורים שסיפר לי סבי בקטנותי, על אותם הנבואות של היהודים, שבתור הגלות והצרות הקשות הבטיחו לעם ישראל שהוא יחזור לארצו, ושאלו-היהם הבטיחו להם ששיב אותם לארצם.

הרגשתי שיש פה אמת גדולה, נבואה שמגשימה את עצמה לאחר אלפי שנים. ורציתי להיות חלק מהתהליך הזה.

לא נספר את כל התהליך של הגירות. הוא היה ארוך וקשה, מהמון בחינות- ההתאקלמות החברתית, עזיבת המשפחה המורחבת, ועוד.

אך אני החלטתי שאני מצטרף לעם המיוחד הזה, כי יש בו אמת גדולה, שמתגלית, ועוד תמשיך להתגלות, בעזרת ה', בעולם כולו.

נספח 2

"הלילה כבר ירד על ברוקלין, כששמשון סטאק, צעיר עליז, ליווה את ידידו ואת בנו העומד להיות בר מצוה, אל בית הכנסת החדד"י ב770 לקבל ברכה מהרבי מליובאוויטש.

הרבי העניק את ברכתו לילד שיגדל להיות מקור נחת למשפחתו ולעם היהודי כולו. אך לפני שפנו ללכת, הפתיע הרבי את שלשת האמריקנים כשפנה אל הילד ושאל: "האם אתה אוהד בייסבול?" נער הבר מצוה השיב בחיוב.

"איזו קבוצה אתה אוהד – את הינקי'ס או את הדודג'רס?" המשיך הרבי לשאול.

- את הדודג'רס, השיב הילד.

"האם אביך אף הוא אוהד שלהם, כמוך?"

- לא.

"האם אביך לוקח אותך לצפות במשחקים?"

- כן, מדי פעם. הפעם האחרונה שצפינו במשחק היתה לפני חודש.

ואיך היה המשחק?

- מאכזב, הודה בן ה-13. בסיבוב השישי הדודג'רס הפסידו 9-2, והחלטנו לעזוב את המשחק.

"האם השחקנים גם עזבו את המגרש, כאשר אתה עזבת?"

- ראב"י, השחקנים לא יכולים לעזוב באמצע המשחק!

"מדוע לא?" שאל הרבי. "הסבר לי בבקשה כיצד מתנהלים המשחקים".

- ישנם שחקנים וישנם אוהדים, הסביר אוהד הבייסבול הצעיר. האוהדים יכולים לעזוב כשמתחשק

להם – הם לא חלק מהמשחק, והמשחק יכול להתנהל, ואכן מתנהל, בלעדיהם. אבל השחקנים

חייבים להשאר ולנסות לנצח, עד סוף המשחק."

"זוהי בדיוק ההוראה שרציתי ללמד אותך ביהדות" – אמר הרבי בחיוך. "אתה יכול להיות אוהד, או

שחקן. היה שחקן".

נספח 3

בנימין זאב הרצל מכונה "חוזה מדינת היהודים". זאת משום שהוא היה הראשון שהחליט שחשוב

שליהודים תהיה מדינה משלהם. הוא זיהה את האנטישמיות נגד היהודים כתופעה חמורה שתדרוף

את יהודי אירופה ובאופן מסוים השואה שתפרוץ כמה עשרות שנים אחר-כך הייתה התממשות של כל חששותיו.

הרצל היה דוקטור למשפטים, מחזאי, סופר ועיתונאי, אבל הוא היה קודם כל מנהיג וממציא הציונות - האיש שרצה שהיהודים יחזרו הביתה לארץ ישראל, כדי להקים מדינה יהודית חדשה וחופשית. הוא כתב ספרים שהציגו בפרוטרוט את דמותה של המדינה היהודית, גייס תמיכה בעולם והפך במהירות למנהיג היהודים באשר הם.

הרצל התגלה במהירות כגאון דיפלומטי. הוא ידע למכור למנהיגים הרלוונטיים, כמו הקייזר האנטישמי והסולטן התורכי השולט אז בארץ ישראל, את רעיונותיו. הרצל הצליח "למכור להם" את הסיבות שמצא, למה כדאי להם לעודד מדינה יהודית בארץ ישראל. הוא נסע לארץ ישראל, נפגש וביקש מהסולטן הטורקי את עזרתו ואישורו להקים מדינה יהודית ועוד.

הוא אמנם לא זכה בחייו לראות את התגשמות חלומו ורק חצי מאה אחר-כך הוכרזה מדינת ישראל, אבל פעילותו הייתה בלתי נתפסת במונחים של אדם בודד, צעיר יחסית ובסך הכל, הבה נזכור, עיתונאי.

משאלתו האחרונה הייתה שעצמותיו יועלו לארץ ישראל לאחר שתוקם המדינה. ואכן, הוא נקבר בחלקה המשפחתית בבית העלמין בוינה, אך למרות בקשותיו הגיעו המונים להלוויה ודוד וולפסון אף נשא דברים.

לאחר קום המדינה הועלה ארונו ונקבר במקום שנקרא על שמו, הר הרצל בירושלים.

(מתוך אינציקלופידת אאוריקה)

אמנה חברתית וברית ייעוד

פעולת חג"ס - 3

מטרת הפעולה

1. נכיר בשוני והגיוון שיש באוכלוסייה הישראלית.
2. נציע פתרונות כיצד אפשר למרות השוני בין כל יחיד ויחיד בחברה הישראלית, ליצור תודעה לאומית אחת, המאפשרת לנו לחיות כעם אחד, ולפעול ביחד. וזאת, מבלי לפגוע בייחודו של כל פרט.

מבנה הפעולה

1. פסיפס ישראלי
2. בין חוזה חברתי לברית
3. איך מייצרים ברית חברתית?
4. סיכום

מהלך הפעולה

1. פסיפס ישראלי

הסבר השלב - בשלב הראשון נכיר במגוון הדעות, האנשים והציבורים הקיימים בעם ישראל. כמו כל דבר, זה יכול ללכת לחיוב (כמו שהרב קוק רושם) או לשלילה (על כל 2 יהודים יש 3 בתי כנסת...). דבר זה הוא נתון שלא תלוי בבחירתנו ולכן ההיכרות שלנו איתו חשובה (גם במובן העמוק של להיפגש ולהכיר אנשים שונים..).

אופציה א - מקורות

"כשם שפרצופיהם שונים, כך דעותיהם שונות." (ברכות נח ע"ב)

היחידים השייכים לקהילה משלימים אלו את אלו. בכל אדם יש משהו מיוחד במינו, נדיר, שאינו ידוע לאחרים; לכל יחיד יש משהו מיוחד לומר. צבע מיוחד להוסיף לקשת הצבעים הקהילתית. לפיכך, כאשר מצטרף האדם הבודד לקהילה, הוא מוסיף מימד חדש למודעות הקהילה. הוא תורם משהו, ששום אדם אחר לא יכול היה לתרום. הוא מעשיר את הקהילה. אין לו תחליף, היהדות מאז ומתמיד ראתה את היחיד כאילו הוא עולם קטן... בשל אותה מיוחדות, מתכנסים בני האדם היחידים ביחד, משלימים אלו את אלו ומשיגים אחדות. (היחיד והקהילה, הרב יוסף דב סולובייצ'יק)

"הדבר ידוע שהתחלקות מפלגות בעם גדול, הוא דבר המועיל לשכלולו של העם כשהולכת בנתיב הצדק, כמו מפלגת חכמים, חסידים, אומנים, איכרים. ואפילו מפלגות של דעות מחולקות בדרכי המוסר וההנהגה, במדיניות או בעבודת ה', מביאה כל אחת תועלת וטובה. כי כל מפלגה משכללת מקצוע מיוחד שמועיל לעבודת הכלל ושלמותו.." ("עין איה" ח"א ברכות עמ' 48-49).

אופציה ב – צעד קדימה

נבחר כמות גדולה של מתנדבים, ונעמיד אותם בשורה. אם הרבה משתתפים בפעולה- נבחר את כולם. נאמר להם, כי על כל שאלה שנשאל, מי שדעתו היא התשובה הראשונה - שילך צעד אחד קדימה. מי שהתשובה השניה - שילך אחורה. אם לדעתך שני הצדדים שקולים - שישאר לעמוד במקום.

השאלות מופיעות בנספח 1.

אנו רואים, שלמרות שאנו גדלו בערך באותה הסביבה, ומאמינים פחות או יותר באותם הערכים, ישנן דעות שונות ומגוון רחב של אנשים.

2. הבדל בין חוזה חברתי לברית

נקרא את הרב חיים נבון (נספח 2).

ניתן גם להעשיר חלק זה על פי דבריו של הרב קוק באורות:

"אין המדינה האושר היותר עליון של האדם. זה ניתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת אחריות גדולה, שנשארו המון האידיאות, שהם עטרת החיים של האנושיות, מרחפים ממעל לה, ואינם נוגעים בה.

מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחקוק בהיתה התוכן האידיאלי היותר עליון, שהוא באמת האושר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה בסולם האושר. ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ד' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ד' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האושר היותר עליון." (אורות עמ' קס)

בעקבות דבריו נשאל:

- מהו חוזה חברתי (אמנה חברתית)?
- מדוע רוב המדינות לדעתכם מתנהלות בצורה כזו?
- על איזה תשתית אנו צריכים לבנות את הקשר בין חלקי העם השונים?

3. איך מייצרים ברית חברתית?

אם כן, כאשר אנו מבינים כמה ברית זה דבר קריטי ונמצא בבסיס העבודה של עם ישראל.
כעת נשאל:

- כיצד מייצרים ברית בין חלקי החברה השונים?
- איזה תכונות אנו צריכים לרכוש בשביל לקדם את זה?

ניתן להציע את הנקודות הבאות:

- ראיית הטוב – גם כאשר נראה לנו שאנשים עושים מהלכים שאנו לא מסכימים איתם, צריך להבין שהם גם עושים זאת כי רוצים לעשות טוב וגם שיש להם עוד צדדים רבים שניתן להתחבר וללמוד מהם.
- הקשבה – אבל באמת! (בלי להתכונן לשלוף את התשובה בזמן שהשני מדבר..)
- חתירה למגע (להיפגש!) – אין תחליף למפגש בשביל לצאת מסטריאוטיפים ומדעות קדומות.
- ענווה - אם נצעד בדרכי הענווה, אנו לא נרצה רק לצעוק את עמדתנו אלא גם להקשיב לדברי הצד השני, שייתכן שיש בו ולו מן מעט האמת. אם נעשה כך, נגרום גם לצד השני לרצות להקשיב לנו, וביחד נוכל להגיע לאמת גדולה הרבה יותר.
- בירור ושאלת שאלות - כאשר אנו שואלים שאלות, אנו מביאים את עצמנו למקום של בירור והעמקה, מקום זה יכול להראות לנו דברים רבים באור אחר וגם לחזק ולהעמיק את ההבנות שכבר רכשנו לעצמנו.

4. סיכום

- א. זיהינו וחידדנו את הפסיפס הקיים בחברה הישראלית.
- ב. למדנו על ההבדלים בין חוזה (אמנה) חברתי לברית חברתית.
- ג. חשבנו מה ניתן לעשות על מנת לקדם ברית בין חלקי החברה השונים.

נספחים

נספח 1

- האם זה מוסרי לגדל כלב גדול?
- מה עדיף- להתפלל מהר וללמוד תורה או להתפלל ארוך?
- מה אידיאלי יותר- סניף מעורב או נפרד?
- ג'ינס צמוד (לבנים)- זה בסדר או לא ראוי?
- הערבים מפגיזים ללא הרף על יישוב מסויים, וא"א לשים כפת ברזל. לפנות אותו או לא?
- מה גדול יותר- עשר שנים בישיבה או עשר שנים בדובדבן?
- ביישוב בשומרון מתלבטים- האם להרחיב את היישוב בהרבה דירות ע"י בנייה ערבית, או מעט דירות ע"י בנייה יהודית?
- האם ראוי לשמוע מזרחי? (כן/לא)
- לא יצויר שהיה אפשר לאכוף את זה- האם ראוי שהמדינה תחייב נהגים להעלות טרמפיסטים כאשר הם לא לחוצים בזמן (כן/לא)?
- מפנים יישוב בשומרון, ל"ע. תלך/י להפגין ולהיות בפינוי או לא?
- האם זה ראוי לעשות פנימיה מכיתה ז'?
- את/ה רואה זמר ברחוב. תבקשי להצטלם איתו, או שלא תתרידי/י את מנוחתו?
- את מי תכניסי/י להדרכה: חניך/ה כריזמנטי/ת אבל עם מעט ערכים, או חניך/ה צדיק אבל קצת מופנם?
- למי עדיף לתרום: לאברך שלומד תורה יומם ולילה או לארגון ליתום מאבא ואמא?

"אבל יש גם שני הבדלים מהותיים בין החוזה לבין הברית. ראשית, אמר הרב סולובייצ'יק, החוזה הוא נקודתי, בעוד הברית היא טוטלית. אם חתמתי אתך על חוזה לרכישת רכב, הרי שכל המגע בינינו מוגבל לנקודה זו בלבד. מעבר להעברת הבעלות על הרכב, אין בינינו דבר. אם ניפגש במקרה בעוד שנה ברחוב, יכול להיות שאפילו לא נזהה זה את זה. הברית, לעומת זאת, כוללת את מכלול האישיות ואת כל היבטי החיים. שנית, בעוד החוזה יכול להיות מוגבל בזמן, הברית היא נצחית. כאשר חשבו בני ישראל שהברית עם אלוהים כבר אינה מחייבת אותם, תמה עליהם בזעם הנביא: "כֹּה אָמַר ה': אִי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוֹת אִמְכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהֶן?!" (ישעיהו נ', א).

את הנאמר לגבי בריתנו עם הקב"ה מיישם הרב סולובייצ'יק - אכן, באופן מרוכך - גם לגבי נישואיהם של איש ואישה, שהכתוב מכנה אף אותם "ברית". אנו נוסף שגם חברה ומדינה אינם מבוססים על חוזה גרידא, על הסכם נקודתי הנועד להביא שגשוג לכל הצדדים השותפים לו. ההסתייגות ממודל האמנה והחוזה אינה מחייבת אותנו להרחיק לכת עד כדי הגדרת החברה כיצור אורגני שלם, שהיחיד הוא רק איבר בו, איבר הבטל לכלל ושחשיבותו אפסית. המודל של הברית מכיר בכך שאבני היסוד של החברה הם היחידים. אך הם כרוכים זה בזה לא בחוזה הניתן להתרה, אלא בברית נצחית, ברית שהיא מעל ומעבר למקום ולזמן, ברית שחובקת דורות רבים לפניהם ואחריהם, ומעניקה להם זכויות שלא עמלו למענן, כמו גם חובות שלא הם קיבלו על עצמם.

במישור הלאומי, קיומו של העם הוא עובדה בסיסית, הקודמת לברית. בני ישראל היו עם עוד לפני שכרתו ברית עם הקב"ה במעמד הר סיני. אם מדברים על יחידים הבוראים ישות מדינית יש מאין, קשה להבין איך ההסכמה ההדדית הזו מתרחבת לכדי ברית. לכן הוגי האמנה החברתית צמצמו את ההסכמה החברתית לכדי חוזה פשוט. אך כאשר ברקע ההסכמה עומדת זהות עתיקה, עמוקה ומשותפת, נקל להבין איך ההסכמה הזו אינה חוזה גרידא, אלא הרבה מעבר לו. הברית מוסיפה ממד של הסכמה וקבלה לרובד בסיסי הקודם לה. אנשים הקשורים ביניהם בעבר משותף, במורשת משותפת ובחלומות משותפים, מתמסרים יחדיו לעגן את הרקע הלאומי הזה גם ביחידה לאומית ריבונית. זוהי הברית המדינית של עם ישראל, והיא אינה מולידה מדינת פטריות, אלא מדינת שורשים." (הרב חיים נבון)

ברית על התורה

פעולת חג"ס - 4

מטרת הפעולה

הקשר הבסיסי שלנו עם הקב"ה הוא קשר של מחויבות, קשר שנכפה עלינו מלמעלה. קשר של מצווה ועושה, גם אם אני לא מבין, מסכים או מזדהה. המרכיב הכי בסיסי בקשר של הקב"ה הוא להיות עובדי ה', ועבד פרושו להיות מחויב. בפעולה ננסה להבין למה חשוב שהבסיס יעמוד על מחויבות ומה זה אומר להיות מחויב.

אך השאלה האם אנחנו עוצרים שם? כאשר יש רק מחויבות קל מאוד להגיע למקום בו המעשים מנותקים מרגש ומרצון, להיכנס להרגל ולשכוח שמטרת המצוות היא להתקרב לקב"ה. אנחנו רוצים לקיים מצוות מתוך חיבור ואהבה. ויותר מזה להגיע למקום בו אנחנו לא מחפשים לעשות רק את המינימום אלא שואפים להיות בהתקדמות תמידית וקרבת ה'. קשר כזה יכול להיווצר רק אם נכנס למקום של ברית, אהבה עמוקה לריבונו של עולם ורצון לעבוד אותו.

אך לפעמים יש לנו תחושה שאנחנו רוצים להגיע למקום בו אנחנו מזדהים ומתחברים לכל המצוות, ואם יש מצווה שאני לא מזדהה איתה אני לא רוצה לקיים אותה. את הפעולה נגמור במאמר של הרב עמיטל שמציע ליצור קשר עמוק של מחויבות ורצון לקיים את דבר ה' בעולם. כאשר אוהבים רוצים להתקרב יותר, ולכן גם אם לא ברור לנו איך כל פרט ופרט מקשרים אותנו יותר לריבונו של עולם, אנחנו מתחברים לרעיון העמוק של מחויבות לדבר ה' בעולם ולקיום תורתו. הברית רואה את המחויבות בתור בסיס, ומעליה בונים קומה עמוקה של רצון וחיבור.

מבנה הפעולה

1. הבסיס - מחויבות
2. חשיבות המחויבות
3. חייבים לעלות קומה
4. המעבר - ברית
5. סיכום

מהלך הפעולה

1. הבסיס - מחויבות

נפתח בלימוד של הגמרא בשבת על קבלת תורה. לפני שנקרא נשאל-

- האם לדעתכם בני"י צריכים זכות בחירה כאשר הקב"ה נותן להם את התורה או שזה אמור להיות מכפייה? (נשמע כמה תשובות בלי לפתוח לדין)

"ויתיצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב (אסתר ט, כז) 'קימו וקבלו היהודים' קיימו מה שקיבלו כבר"

(שבת, פ"ח ע"א)

- נשאל שוב- לפי הגמרא האם לבני"י הייתה זכות בחירה? האם אתם הייתם מעדיפים שתהיה לכם זכות בחירה?
- האם זה נכון לקיים את התורה רק מתוך כפייה ומחויבות? מה הייתרון הגדול של המחויבות, מה החיסרון של קשר שנובע מתוך רק מחויבות?

*שימו לב- כאן הלב של הדיון- חשוב לתת לו מקום מכובד. להתעקש מהחברה ידייקו מה החשיבות של מחויבות ומה החיסרון של קשר רק של מחויבות.

אפשר לבקש מהם לעמוד וליצור ציר דמיוני מ-10-1 כאשר 1 מסמל רק מחויבות ו-10 רק חיבור ולבקש מהם להסתדר איפה הם חושבים שהאיזון צריך להיות (לדוג'- בחור שעומד על מס' 7 אומר שבעיניו יש יותר ערך לחיבור מאשר למחויבות)

ניתן גם להוסיף דוגמאות כדי לעזור לדין להיות יותר פרקטי ופחות באוויר-

לדוג'-

- אדם שקם קרוב מאוד לסוף זמן תפילה ויודע שאם יתפלל מיד הוא לא יצליח להתפלל בכוונה מה עדיף שיתפלל לפי הזמן ההלכתי ללא כוונה או לא בזמן ההלכתי עם כוונה?
- אורח מתקשר שהוא רוצה לבא להתארח ואתה מאוד לא רוצה שהוא יגיע, האם לארח אותו בכל מקרה?

○ הרבה פעמים כאשר שרים חלקים מהתפילה זה גורם לכך שחוזרים על מילים, דבר

שיכול להיות בעייה הלכתית. האם לשיר בכל זאת?

נסכם את הדיון במשפט האחרון מהגמרא- "הדור קיבלוה בימי אחשוורוש"- לפי הגמרא ב"י חזרו וקיבלו עליהם את התורה בימי אחשוורוש מחדש והפעם מבחירה.

- מדוע זה היה נצרך?
- מה ההבדל בין אדם שעושה מתוך כפייה לבין אדם שעושה מתוך רצון?
- האם אפשר להכריע למקום בו הבסיס הוא בחירה אך לאחר מכן יש רצון?

[למעוניינים להעמיק עוד בחלק זה – לפנות לנספח 1]

2. החשיבות של המחייבות

נלמד את הקטע של הרב חיים נבון מספרו 'הגדר הטובה' (נספח 2)

נשאל-

- מדוע ע"פ הרב חיים נבון חשוב שהבסיס של כל קשר יהיה מחויבות?
- איך זה בא לידי ביטוי קשר שלא מבוסס על מחויבות?
- איך מייצרים קשר של מחויבות?

נקרא את שירה של זלדה (נספח 3)

נשאל:

- עם מי אתם מזדהים יותר ולמה?

השיר של זלדה מזכיר לנו את היופי והחשיבות של המחויבות השקטה. של קשר שנבנה עם הרבה מחויבות. לפעמים זה נראה לנו פחות זוהר, אך חשוב לזכור שזה הבסיס. ודווקא העקביות ויציבות יוצרות קשר חזק מאוד.

כאשר אנחנו מנסים לקחת רגשות ולתת להם ביטוי בעולם הזה חייב שיהיה רובד של מחויבות. אם רק נתנהל לפי הרגש אין אחיזה בעולם הזה. עולם של מחויבות הוא עולם שקשה לנו לפתח, במיוחד בדור בו כ"כ מהללים את החיבור, אך חשוב להבין שיש ערך למחויבות.

3. חייבים לעלות קומה

נקרא את השיר של אלחנן ניר (נספח 4)

נשאל-

- מה אלחנן ניר מתאר בשירו?
- מה הבעיה כאשר דברים נהפכים למשימות? האם יש הבדל באיך שהדבר יוצא לפועל?
- האם יש ערך לקיים מצוות כאשר הם כמו כל משימה אחרת?

ע"מ להגיע לקשר עם הקב"ה מחויבות לא מספיקה. אנחנו לא רוצים להגיע למצב בו אנחנו מנותקים מרגש ומקיימים מצוות מתוך הרגל. מטרת המצוות היא לחבר אותנו לקב"ה ואם אנחנו עושים רק מתוך מחויבות המטרה מתפספסת.

4. ברית

נעשה עצירת ביניים- עד כאן דיברנו על קשר של מחויבות, החשיבות שבכך והחוסר.

נפזר מס' פסוקים על הרצפה-

"זְכַרְתִּי אֲנִי אֶת בְּרִיתִי אֹתְךָ בְּיַמֵּי נְעוּרַיִךְ וְהִקְמוֹתִי לְךָ בְּרִית עוֹלָם" (יחזקאל טו, ס)
 "וְלֹא אֶתְּכֶם לְבַדְכֶם אֲנִכִּי בְּרִית אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאֱלֹהִים הַזֹּאת. כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנֶנּוּ פֹה
 עִמָּנוּ עִמַּד הַיּוֹם לִפְנֵי ה' אֶל-לִהְיֵנוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹה עִמָּנוּ הַיּוֹם" (דברים כט, יד)
 "וְלִקְחָתִי אִתְּכֶם לִי לְעַם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֹא-לֵהִים" (שמות י, ז)

נשאל-

- מה זה אומר קשר של ברית? נבקש מהם להביא דוגמאות פרקטיות לקשר של ברית. נביא מס' דוגמאות ונשאל-
 - מה מבין הדברים הנ"ל מבטאים ברית? ומדוע?
- המטרה כאן לנסות להגדיר ביחד עם החברה מה זה אומר ברית ואיך היא מתבטאת במציאות?
- קיום הלכה
 - קבלת הדין
 - שירי סעודה שלישית
 - הידור במצוות
 - תפילה
 - הפצת יהדות

ברית הוא קשר עמוק נוכח ללא תלות. דבר זה מתבטא בדברים רבים, משפיע על הצורה הפנימית של קיום המעשה. כשאר אדם מתבקש לעשות משהו בשביל אדם שהוא אוהב הוא יעשה את הדבר עד הסוף, יעשה את זה גם אם הוא לא מבין למה דווקא ככה. קשר של ברית בנוי על אמון ורצון. חיבור פנימי ועמוק לרצון לעבוד את ה' והבנה עמוקה שהביטויים בעולם הזה גם אם הם חלקיים הם הכרחיים.

5. סיכום

נקרא את הקטע של הרב עמיטל (נספח 5). הרב עמיטל מסביר שכשאר אדם מחובר לרצון הגדול לעבוד את הקב"ה המצוות מקבלות משמעות פנימית והמחויבות מקבלת רובד נוסף של ברית.

נספחים

נספח 1

נלמד (חברותות/ חלוקה לקבוצות/ לקרוא כולם ביחד) את המהר"ל על קבלת תורה בכפייה. "אבל מה שכפה עליהם ההר שלא יאמרו ישראל אנחנו קבלנו התורה מעצמנו, ואם לא היינו רוצים לא היינו מקבלים התורה, ודבר זה לא היה מעלת התורה, כי התורה כל העולם תלוי בה, ואם לא הייתה התורה היה העולם חוזר לתוהו ובהו, ולפיכך אין ראוי שתהיה קבלת התורה בבחירת ישראל רק שהיה הקדוש ברוך הוא מחייב ומכריח אותם לקבל התורה שאי אפשר זולת זה שלא יחזור העולם לתוהו ובהו.

ואל יקשה סוף סוף היה בחינם מה שכפה עליהם הר כגיגית, שהרי כבר אמרו נעשה ונשמע, דוזה לא קשיא דוודאי עיקר הדבר לא היה בשביל שלא יחזרו, דלמה יחזרו כיון שכבר אמרו נעשה ונשמע, רק שדבר זה ראוי מצד עצמו, כי איך תהיה התורה שהיא שלמות כל המציאות על ידי שכך בחרו ישראל לקבל התורה, ואם כן שלמות העולם היה תולה בדבר אפשרי שהיה אפשר שיקבלו ואפשר שלא יקבלו, ולכך כפה עליהם ההר כגיגית שאם לא היו מקבלים התורה שם תהא קבורתם.

ויש לומר גם כן שלכך כפה עליהם ההר כגיגית, שלא יאמרו ישראל כי יהיה חס ושלום ביטול לקבלת התורה, כי מרצונם קבלו ישראל, ואפשר להיפטר מדבר כזה, שהרי לא נעשה בהכרח רק היה אפשר לקבל ואפשר שלא לקבל. ולכך כפה עליהם ההר כגיגית, לומר שהם מוכרחים לקבל התורה, וכל דבר שהוא מוכרח ומחויב אין כאן הסרה וביטול, אחר שהוא מוכרח.

(מהר"ל, תפארת ישראל)

- נשאל- לפי המהר"ל מדוע חשוב שעמ"י יקבל את התורה מתוך כפייה? מה זה מלמד אותנו על מהותה של הכפייה?

נספח 2

"אין כאן בהכרח צביעות. יש כאן חוסר יציבות. גם כאשר מדובר באדם שחדור באמת ברגש דתי עמוק, הרי רגש מעצם טיבו מועד לתנודות, למעלות ולמורדות. התקפים של אדיקות דתית יכולים להיות מלווים בהתפרצויות של הוללות. ההיסטוריה מלאה בדוגמאות כאלה.

הרב סולובייצ'יק עמד על חוסר יציבותו של הרגש בהקשר אחר. בחור ובחורה מחליטים להתחתן. הם מאוהבים עד כלות, כל רצונים הוא להיות זה בצד זה, עיניהם בורקות כשהם מתבוננים איש ברעותו. ניפרד מהתמונה המלבבת הזו ונציץ לרגע לחייהם עשר שנים מאוחר יותר. אנחנו מציצים למטבח, ונרתעים לאחור בבהלה: צלחת שנזרקה בחמת זעם כמעט קצירה משמעותית את תוחלת החיים שלנו. צעקות ואלימות החליפו את להט האהבה. מה קרה? לאן נעלמה האהבה? איזה טעות עשו בני הוז?

הרב סולובייצ'יק הזהיר מפני חיי נישואין המבוססים רק על רגש האהבה הרומנטית, ולא על מחויבות הדדית, ערכים משותפי והתמסרות לייעוד נאצל. מערכת יחסים המבוססת רק על פרץ רגשות, ללא תשתית ערכית יציבה, נתונה תמיד בסכנת התמוטטות. רגש ערטילאי יכול לחלוף כשם שבא, ולהותיר אחריו מערכת יחסים קרה ומנוכרת:

'איש אינו יכול לחזות מראש כמה זמן תימשך האהבה. כושר התמדתו של הרגש, ויהיה זה כן ואמיתי ככל שיהיה, תמיד יוטל בספק' (אדם וביתו, עמ' 54).

רגשות הם דבר מאוד לא יציב. החיים היו הרבה יותר קלים אילו יוכלנו לקנות בחנות מצלמת-רגשות, להקפיא בעזרתה רגעים של התרגשות והתעלות ולהנציח אותם. אבל למרבה הצער, העולם לא עובד כך. אז מה אפשר לעשות? איך היהדות מתמודדת עם ארוך החיים הקצר של הרגש? כיצד אפשר לשמר התנהגות ערכית יציבה, קבועה ומבוססת לאורך זמן?"

נספח 3

שני יסודות/זלדה

לו יכולתי הייתי שורפת	הלהבה אומרת לברוש
את הממסד	כאשר אני רואה
ששמו תקופות השנה	כמה אתה שאנן
ואת התלות הארורה שלך	כמה עוטה גאון
באדמה, באוויר, בשמש, במטר ובטל	משהו בתוכי משתולל
	איך אפשר לעבור את החיים
הברוש שותק,	הנוראים האלה
הוא יודע שיש בו טירוף	בלי שמץ של טירוף
שיש בו חירות	בלי שמץ של רוחניות
שיש בו דימיון	בלי שמץ של דמיון
שיש בו רוחניות,	בלי שמץ של חירות
אך השלהבת לא תבין	בגאווה עתיקה וקודרת
השלהבת לא תאמין	

נספח 4

עכשיו להודות/ אלחנן ביר

איש צעיר קם בבקר
והיקרים לו הופכים למשימות:
אחת: דבור אל אלהים.
שתיים: סנדביצים לאשה.
{לבזק יותר מיץ לימון על האבוקדו,
ואם אפשר תמרח גם בקצוות, כמו שאני אוהבת}.
שלוש: לקחת את הילדים לגן.
ארבע: לנסע לעבודה. רופא שנים,
ומתי יבוא הילדה ויציף את רחובות החפוש,
ומתי שוב ישרף בו ירח בווער
ואימה גדולה נופלת
ולמה זה אנכי
והילד בוכה, אבא בוא, התנין שוב מטפס
בוא אל החיים.
עכשו להודות

נספח 5

בין מחויבות לפשרנות- הרב עמיטל

בתקופה האחרונה הרושם המתקבל אצלי הוא שיהודים אלה, שעליהם אני מדבר, שומרים תורה ומצוות לא מתוך מחויבות אלא מתוך בחירה חופשית, מתוך הכרה בעליונותם של חיים על פי התורה על-פני חיים המנוערים משמירת מצוות. תחושת המחויבות נחלשה בתקופה אחרונה, אם לא נעלמה כליל. לפנינו תופעה של קבלת עול מתוך רצון לקבל את העול ולא מתוך הכרה שהעול כפוי עלינו. איני יודע ראשיתה של תופעה זו; אני, בכל אופן, בהופעות ציבוריות בארץ ובחו"ל, מדבר על התופעה הזאת למעלה מעשר שנים. כאן יש להדגיש עובדה משמעותית. לא מדובר על יחס של בחירה מרצון כלפי כל מצווה ומצווה וכלפי כל הלכה והלכה, אלא מדובר על בחירה מרצון ביחס לעצם החיים הדתיים בכללותם, הנעשית מתוך הכרה ברורה שקבלת אורח חיים דתי יש בה יסוד של מחויבות להלכה. יש כאן קבלת מחויבות להלכה כחלק מן החיים שאדם בחר בהם, מתוך רצון ולא מתוך מחויבות.

אין ספק שגישה כזאת לתורה ומצוות נובעת מן האווירה התרבותית השוררת כיום בעולם. העמדת האינדיבידואליזם הליברלי כיסוד מרכזי בתרבות ימינו והעמדת זכויות הפרט בראש סולם הערכים הביאו לידי הלך רוח של חופש ממחויבות. עצם המחויבות לערך או לאובייקט כלשהו מנוגד לרעיון החופש. מכיוון שכך, כל מחויבות - בין אם מדובר במחויבות לעם, למדינה, לחברה או למשפחה - אין לה מקום בעידן של חופש הפרט. במחויבות יש אלמנט של כפייה, אך רק עשייה מתוך בחירה חופשית רצויה.

אין פלא, אפוא, שהאדם הדתי המודרני מושפע מאווירה זו גם ביחס לגישתו הדתית, וכך הופכת הבחירה מתוך רצון להיות היסוד הדומיננטי בעולמו הדתי. ושוב יש להדגיש - גם בגישה זו המחויבות להלכה קיימת, ולא זו

בלבד שהיא קיימת אלא היא מודגשת ביתר שאת, מתוך הכרה שזהו עוגן ההצלה הבלעדי מהיטמעות מוחלטת בתוך האווירה התרבותית שמסביב.

והנה הגענו למה שקורה היום אצל הנוער שעליו אני מדבר. הנוער עשה צעד נוסף, צעד מרחיק לכת ומסוכן: הוא הוציא מהלקסיקון שלו גם את המחויבות להלכה. כל מחויבות פסולה. המושג סמכות מעורר אצלו חשד שמחויבות נגררת בעקבותיו, ומכאן ההתנגדות גם לעצם המושג סמכות. ואחרי שגם סמכות הוצאה מן הלקסיקון שלו, מה נשאר? נשארה ההתחברות. גופי תורה ומצוות שהוא יכול להזדהות אתם ותואמים את אישיותו, שה"אני" שלו יכול להתחבר אליהם חווייתית, הופכים להיות חלק מה"אני" שלו, וזה הבסיס הבלעדי לאורח החיים של שמירת המצוות שלו. ההתחברות חייבת להיות אישית ואינדיבידואלית, וממילא חייבת להיות חווייתית. חוויה זה עניין אישי; כל אחד חווה בדרך שלו. התחברות על יסוד תבונה והיגיון חסרה את היסוד האישי האינדיבידואלי, באשר היגיון זה דבר אוניברסלי ולא אישי, ולכן אינה מספקת אותו.

בטבעה של דרישה להתחברות, ללא אלמנט של מחויבות, היא שלא סגי בהתחברות חד-פעמית בעת רצון, אלא יש צורך בהתחברות חדשה מדי פעם מאחר ומחויבות לא קיימת. כמו כן ברור שגם התחברות של פעם בעת רצון לא יוצרת מחויבות לזמנים אחרים שאין בהם עת רצון. והמרחק מכאן להתחברות סלקטיבית אינו גדול. התחברות סלקטיבית פירושה שלא מסתפקים בהתחברות לחיי תורה בכלל, אלא יש צורך בהתחברות נקודתית לכל מצווה ומצווה, ואז קורה שלמצווה מסוימת מצליחים להתחבר ולמצוות אחרות לא מצליחים.

הנוער הזה מצפה שהקב"ה יפנה אל האדם ויציע לו מצוות שדרכן הוא יוכל להגיע לחוויה דתית ולהתרוממות נפשית; סגנון זה מדבר אל לבו של אותו נוער. אבל לקבל את הקב"ה כמלך מצווה ופוקד וכופה - דבר זה הוא למעלה מהשגתו ואינו מדבר אל לבו. הגמרא (ר"ה כח ע"א) אומרת שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ומוסיף שם רש"י: "להיות קיומם להם הנאה, אלא לעול על צוואריהם ניתנו". אמרה זאת, לפי טעמם של בני הנוער, מתייחסת לדור אחר.

אופציות להרחבה

אופציה א' - קשר של רצון

נביא מס' סיטואציות ונבקש שהחבה יסדרו את הסיטואציות מהקשר הכי גבוה לקשר הכי נמוך

- מלצר מגיש אוכל תמורת תשלום
- 2 חברים משחקים ביחד משחק.
- 2 חברים רוצים ללכת ביחד לראות סרט, כל אחד רוצה ללכת לראות סרט אחר ובסוף אחד מוותר לשני והולך לראות איתו סרט שהוא לא רוצה.
- שיחת נפש עמוקה בין 2 חברים

[**הצעה לסדר** מלצר מגיש אוכל תמורת תשלום, 2 חברים רוצים ללכת ביחד לראות סרט, כל אחד רוצה ללכת לראות סרט אחר ובסוף אחד מוותר לשני והולך לראות איתו סרט שהוא לא רוצה, שיחת נפש עמוקה בין 2 חברים, 2 חברים משחקים ביחד משחק.]

2 נקודות חשובות בהסבר-

- ✓ הדדיות ושמחה בקשר- קשר גבוה יותר כאשר הוא הדדי. חבר שמוותר זה יפה, אך יותר קרוב זה לעשות ביחד שמהו ששתינו אוהבים. כך גם בקיום מצוות- לפעמים יש לנו נטייה לחשוב שככל שאנחנו יותר מתקשים ויותר מתגברים על עצימנו הקיום מצוות שלנו טוב יותר. א אם נסתכל לעומק נבין שככל שאנחנו יותר שמחים בקיום המצוות ורוצים אותו הקשר גבוהה יותר.
- ✓ שעשוע- הרב שגר בקטע הנ"ל מסביר את הגודל של שעשוע. אדם שרוצה לשחק עם אדם אחר ככל שהמשחק יותר חסר פואנטה אנחנו מזככים את הרצון לקשר נטו. ולכן יש כאן רצון פשוט לקרבה.

אנחנו רוצים לבנות קשר עמוק עם ריבוננו של עולם, קשר שנובע ממקום שרוצה את הקשר עצמו ולא עושה זאת ע"מ לקבל תמורה. קשר של אהבה זה קשר שהרצון הכי עמוק הוא פשוט הקשר עצמו.

לימוד - הרב שג"ר על ליקוטי מוהרן:

" ימי חנוכה הם ימי הודאה, כמו שכתוב 'וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל' וכו'. ימי הודאה זה בחינת שעשוע עולם הבא, כי זה עיקר שעשוע עולם הבא, להודות ולהלל לשמו הגדול יתברך, ולהכיר אותו יתברך, שעל ידי זה סמוכים וקרובים אליו יתברך... כי שאר כל הדברים, יתבטלו לעתיד כולם, בבחינת 'כל הקרבת

בטליון חוץ מקרבן תודה', שלא יישאר לעתיד רק בחינת תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו יתברך (ליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ב).

במרכזם של ימי החנוכה מציב רבי נחמן את ההודאה והכרת הטוב, אותן הוא מתאר כעמדה הדתית היסודית והנצחית. בדומה לכך, גם הרב קוק ב'מוסר אביך' ראה בהכרת הטוב את שער הכניסה לעולם הרוחני. אך מדוע תופסת ההודאה מקום חשוב כל כך, עד שרבי נחמן רואה בה את 'עיקר השעשוע' של העולם הבא? כדי שהאדם יכיר תודה, הוא צריך להעריך את הטוב שנעשה לו. לשם כך אין די בעצם ההנאה, בסיפוק של הרצון לקבל; אדם שכבול לאגו שלו ולרצונותיו, לעולם לא יוכל להודות מעומק הלב. על האדם להכיר בחסד שנעשה איתו, החורג מעבר להנאה לה זכה – 'כי טוב חסדך מחיים' (תהלים סג). לכן הכרת תודה אמיתית מלווה בכריעה, בנכונות להתמסר.

כך ביחס לבני אדם, וכך ביחס לקב"ה. הרגש הדתי הראשון הוא הכרת התודה של האדם על מציאותו, על חייו, על כל מה שמתרחש עמו. הכרה זו מביאה לרגש של ממשות, של גאולה. בדרך כלל איננו זוכים להרגשה כזו, אך כאשר אדם יוצא מצרה לרווחה, המעבר יוצר תחושה חזקה של ממשות. אם למשל אדם משתחרר מבית החולים לאחר אשפוז ממושך, ביום הראשון הוא חש תחושה מועצמת של חיים, הוא רואה הכול בעין אחרת וחווה את המציאות הרגילה מתוך אופוריה. אדם זה מרגיש את החסד שנעשה איתו, ומתוך כך חייו הופכים להתרחשות של גאולה.

רבי נחמן כותב כי הכרת התודה היא השעשוע של העולם הבא. השעשוע הוא דבר חסר תכלית, ללא כל ערך חיצוני; ערכו ומשמעותו נעוצים בו עצמו. לעתיד לבוא יתבטלו כל הקרבנות, כי כולם קשורים לצרכים מסוימים הכרוכים בעולם הזה. בעולם הבא תישאר רק ההודאה, השמחה והכרת הטוב על החיים עצמם.

אופצייה ב - כלים לקשר -

לאחר שדיברנו על רצונות גדולים לקשר משמעותי של ברית. ננסה להוריד לחיי היום יום:

- נחלק את החברה לזוגות ונבקש שיחשבו ביחד על משהו בחיים שלהם שיכול לבטא קשר של ברית.
- נעשה סבב של רעיונות / מצווה אהובה.

מצוות זה מלשון צוותא, הקב"ה נתן לנו ספר הוראות איך להתקרב אליו. אם נצליח לראות ככה את המצוות, אולי נצליח להגיע למקום שהמצוות משמחות אותנו, שנצה לקבל על עצמינו עוד דברים ובכך להתחבר לריבונו של עולם.

נסיים בשיר של יוני גנוט – "נשבעתי לך". אפשר להדפיס את המילים. מומלץ ממש לשלוח לחברה לפני או במוצ"ש, סרטון מדהים!

<https://www.youtube.com/watch?v=q9ALlqenbN8>

אופציה ג – מחויבותו של הרב הנזיר

הרב דוד הכהן, או בכינויו "הרב הנזיר", נהג בעצמו בהרבה מנהגי נזירות, כדי להיות ראוי לקבלת נבואה ולקירוב הגאולה של עם ישראל. כך הוא מתאר ביומנו:

"הדרך נוראה, קשה מאוד. אבל אל נא אשכח, כי זו היא עבודת ה' יתברך שמו ויתקדש בעולם, ובאהבה ועריגות לב אליו, ב"ה, אמצא מנוח, להלחוף כח, ולעלות אבר כנשרים. מה ידידות משכנותיך ה', נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'. ההפקרות, היינו להפקיר עצמי אליו לעבודתו, עיקר.

הדיבור, בפנימיות אוזן מוחי, בנשמת, אצל כותל דביר קודשנו, זהו אחד משישים בנבואה שהנני נוהג על פיו, וסר אליו, בכל דבר גדול. הנני עומד... ושואל שאלה קצרה, ושומע בקרבי, קול תשובה. זה חמישה ימים שלא אכלתי, רק תה... לא ישקוט ליבי בקרבי. הכריזו עלי, שקדוש שרוי בתוך מעי, ואין לי כל צרכים, ולא כן הוא.

הנני מקבל עלי ברצון את סיגוף המשכב, שזה יותר מארבע שנים לא אפשוט בגדי, ולא אדע מטה. הספסל הקשה, המעיק למעי, חלקי. הנני מקבל מקבל עלי גם תעניות, בימים מסויימים, כמו ביום כיפור קטן (לפני ראשי חודשים) ועוד. אבל הרעב התמידי, בבוקר ובערב פת חרבה, ובלי ארוחת צהריים..."

(יומן הרב הנזיר, עמ' 153-150)

נכון, אנו לא הרב הנזיר, וכנראה שלא מצופה מאיתנו לעשות את כל הסיגופים שעשה.

- אך כמה אנו מוכנים להשקיע ולתת כחלק מהמחויבות והקשר שלנו לקב"ה?
- עד כמה אנו מרגישים מחויבים אל התורה והמצוות?

שני נקודות בולטות מאוד מתוך דבריו:

1. הוא היה מוכן לתת את כל כולו למען התורה ומצוותיה וכדי לשמוע את דבר ה'.
2. הוא עשה את הכל מתוך באהבה וברצון, ובשמחה רבה. התורה לא היתה עבורו עול כבד ומעיק, אלא היא היתה חייו, ובה היתה שמחתו. איך אנו יכולים להגיע למדרגה של ברית עם הקב"ה, ושההלכה לא תהיה עבורינו רק רשימת מכולת שאנו חייבים לעשות?